

NATIONAAL REGIEORGAAN
ONDERWIJSONDERZOEK

A photograph of a smiling female teacher with glasses leaning over a desk to assist a group of young students. The students are looking down at their work. The scene is brightly lit, suggesting a classroom environment.

Leerlingen met autisme effectief ondersteunen bij sociale interactie in de klas (thematisch overzichtsartikel)

Presentatie ORD

Carla Geveke: c.h.geveke@pl.hanze.nl

**share your talent.
move the world.**

Lectoraat Curious Minds

Hanzehogeschool Groningen

Diversiteit en gedrag

- Dr. Henderien Steenbeek
- Ingela Ouwerker MSc
- Dr. Carla Geveke

Inleiding

Passend onderwijs (2014) – ook voor Autismespectrumstoornis (ASS)

Maar....

a) Problematiek ASS is divers en variabel.... én

b) Leerkracht is handelingsverlegen (Hofstetter & Bijstra, 2014) w.b. leerlingen met ASS

(De Boer et al., 2011; Simpson, De Boer-Ott, & Smith-Myles, 2003; Van der Worp-Van der Kamp et al., 2013; Westling, 2010)

Bovendien...

c) Te weinig kennis over tijdig signaleren van ondersteuningsbehoeftes (bijv. van meisjes) - onzichtbaar

d) Interventies sociale vaardigheden vaak minimaal effectief: o.a. door generalisatieproblemen

Onderzoeksvraag

Wat is er in de literatuur bekend over de **ondersteuningsbehoeftes** van kinderen met een autismespectrumstoornis en welke **ondersteuningsvormen** uit effectieve interventies gericht op het verbeteren van de sociale interactie op school **sluiten aan** bij deze ondersteuningsbehoeftes?

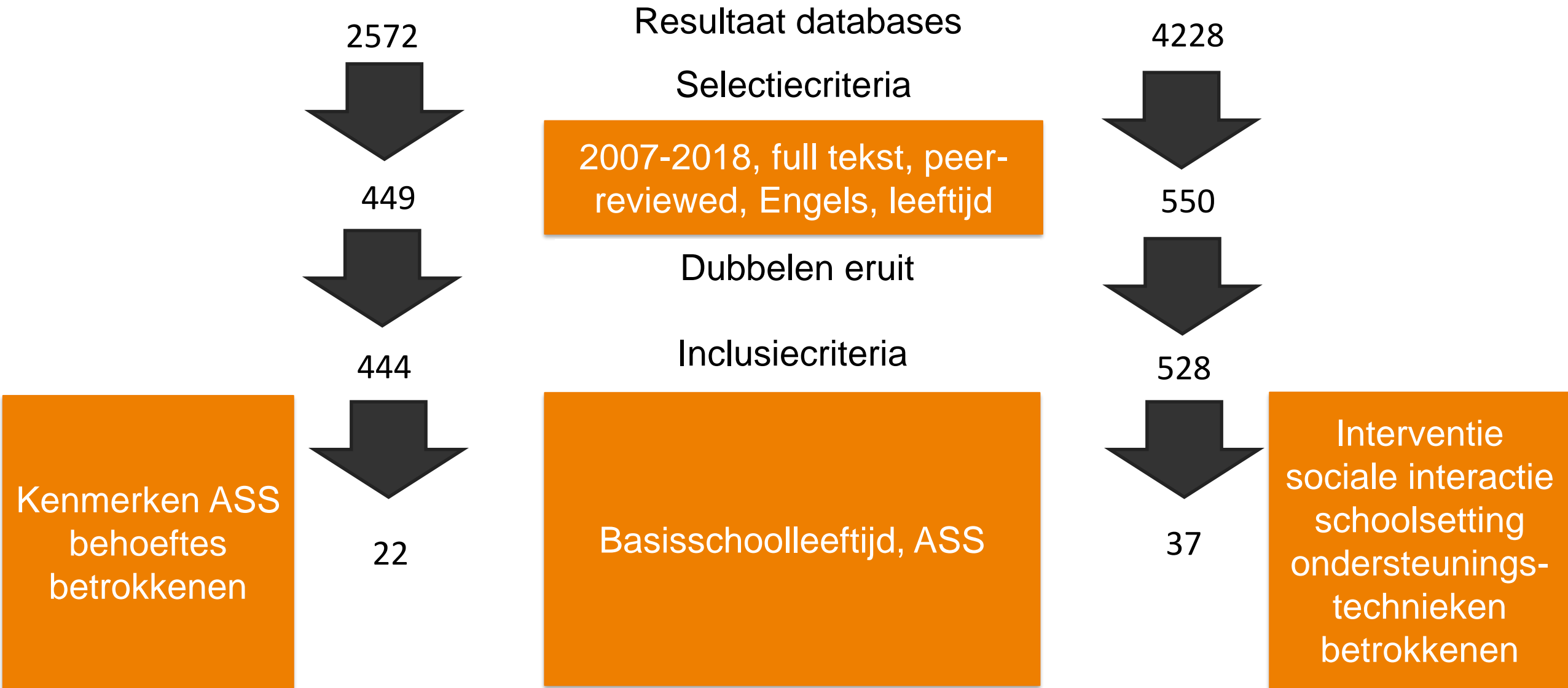

share your talent. **move** the world.

Selectieprocedure

Deel 1: Ondersteuningsbehoeftes

Deel 2 : Ondersteuningsvormen

Domeinen ondersteuningsbehoeftes en - vormen

Indeling Diagnostic and Statistic Manual of Mental Disorders V

- Sociaal-emotionele wederkerigheid
- Non-verbale communicatie
- Relaties

share your talent. **move** the world.

Ondersteuningsbehoeftes

sociale vaardigheid ontwikkelen (12)

wederkerige interactie stimuleren (11)

taalvaardigheid verbeteren (7)

sociaal-emotioneel begrip vergroten (8)

Sociaal-emotionele wederkerigheid

- Meisjes
- Hoge cognitie
- Bijkomende problemen

non-verbaal gedrag (6)

integratie van non-verbaal gedrag met verbaal gedrag te verbeteren (3)

Non-verbale communicatie

ontwikkelen en aangaan van relaties (13)

sociaal gewenst gedrag (10)

joint engagement/spel (3)

Relaties*

*Relatie aangaan en ontwikkelen: wordt als enige echt door het kind zelf aangegeven

Interventies sociale interactie

- Social Skill training (21)
- Peer-mediated interventie: leeftijdsgenoten worden getraind (14)
- Adult-mediated interventie volwassenen worden getraind (5)
- Peer & adult-mediated interventie leeftijdsgenoten en volwassenen worden getraind (4)
- Animal-assisted interventies waarbij een dier betrokken is (2)

De interventies richten zich meestal niet op één enkele ondersteuningsbehoefte, maar op meerdere.

Ondersteuningsvormen

Binnen interventies gericht op sociale interactie

- **Directe instructie:** Uitgeleggen, aanwijzingen gegeven, goed gedrag aansporen en bekrachtigen, bijvoorbeeld: als je met iemand praat, kijk je de persoon aan
- **Modeling:** Voordoen door:
  - **Video:** bijvoorbeeld in een filmpje wordt een gezichtsuitdrukking voorgedaan
  - **Volwassenen:** bijvoorbeeld voordoen hoe je kan vragen mee te doen
  - **Medeleerlingen:** bijvoorbeeld voordoen hoe je moet spelen
  - **Modeling door zichzelf:** bijvoorbeeld dmv kaartje met “ik kan hulp vragen”

Ondersteuningsvormen*

Binnen interventies gericht op sociale interactie

- **Social Stories:** uitleg van gewenst gedrag in een verhaal
- **PECS:** communicatie met behulp van plaatjes

*Interventies die als ondersteuningsvorm worden gehanteerd

Synthese

share your talent. **move** the world.

Sociaal-emotionele wederkerigheid

Ondersteuningsbehoeftes	Interventies	Ondersteuningsvormen
<ul style="list-style-type: none"> • Sociale vaardigheden (12) • Wederkerige interactie - pragmatische vaardigheden (11) • Sociaal-emotioneel begrip (8) • <i>Taalvaardigheden*</i> (7) <p>Let op specifieke behoeftes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Social skill training (19) • Peer-mediated interventie (8) • Adult-mediated interventie (4) • Peer & adult-mediated interventie (2)	<ul style="list-style-type: none"> • Direct instructie (16) • Modeling door volwassenen (8) • Modeling door klasgenoten (4) • Modeling door zichzelf (4) • Videomodeling (6) • Social stories (3)

*Taalvaardigheden: geen interventie gevonden

share your talent. move the world.

Non-verbale communicatie*

Ondersteuningsbehoeftes	Interventies	Ondersteuningsvormen
<ul style="list-style-type: none"> • Non-verbaal gedrag (6) • Integratie verbaal en non-verbaal (3) <p>Let op specifieke behoeftes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Social skill training (5) • Peer-mediated interventie (1)	<ul style="list-style-type: none"> • Modeling door volwassenen (2) • Video-modeling (2) • Modeling door klasgenoten (1) • PECS (1)

*weinig ondersteuningsbehoeftes en ondersteuningsvormen gevonden

Relaties

Ondersteuningsbehoeftes	Interventies**	Ondersteuningsvormen**
<ul style="list-style-type: none"> • Relatie aangaan en ontwikkelen* (13) • Joint engagement en spel (3) • Sociaal wenselijk gedrag (10) <p>Let op specifieke behoeftes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Peer-mediated interventie (8) • Social skill training (7) • Adult-mediated interventie (1) • Peer & adult-mediated interventie (3) • Animal-assisted interventie (2)	<ul style="list-style-type: none"> • Modeling door klasgenoten (9) • Direct instructie (2) • Modeling door volwassenen (2) • Modeling door zichzelf (5) • Videomodeling (6) • Social Stories (3)

*Relatie aangaan en ontwikkelen: wordt als enige echt door het kind zelf aangegeven

** Makkelijk toepasbaar in de natuurlijke setting

share your talent. move the world.

Discussie

- Onderzoek naar sociale interactie wordt weinig uitgevoerd door de leerkracht – interventie **natuurlijke setting** is nodig
- Interventies en ondersteuningsvormen weinig gericht op: behoeften van **meisjes, taalvaardigheden, executieve functies, redeneervaardigheden en zelfregulatie**
- Alleen behoefte aan **relaties wordt door de leerlingen zelf benoemd** – richten we ons niet te veel op tekortkomingen?
- Voorstel: interventie in de natuurlijk setting implementeren passend bij de behoeftes en mogelijkheden van de leerlingen zelf en effect te meten met bijvoorbeeld video-observaties van interacties (leerkrachtgedrag en leerlinggedrag).

Bedankt!

Dr. Carla Geveke (Senior Onderzoeker):

c.h.geveke@pl.hanze.nl

Ingela Ouwerkerk MSc (Junior Onderzoeker):

i.m.ouwerkerk@pl.hanze.nl

Dr. Henderien Steenbeek (lector Curious Minds):

h.w.steenbeek@pl.hanze.nl